

LECTURA DEL GÈNESI

El gènesi és el llibre dels orígens de l'univers i de la humanitat. Però hi ha una gran distància entre l'autor i el lector. S'han perdut les claus de comprensió i d'interpretació. El context és diferent i els postres esquemes culturals també. No podem interpretar el gènesi amb la mentalitat actual. A més hem de tenir en compte les diferents i successives interpretacions que s'han donat al llarg de la història de l'Església. Algunes s'han quedat fixades en l'imaginari col·lectiu i s'han pres com a veritat inapel·lable. El gènesi no és un llibre d'història en el sentit actual del terme, ni cap cronologia. No és possible fer una lectura historicista i literal del text, cauríem en el fonamentalisme. A cada època el poble d'Israel ha viscut la seva relació amb Déu de manera diferent segons els valors cultural de cada època.

Els anglesos diferencien HISTORY, la narració de successos que es podem comprovar científicament i STORY, narracions que són significatives i veritables per aquell que narra però que no poden ser verificades científicament (amb mètodes històrics).

El llibre del gènesi no va ser escrit per un sol autor. Es varen tardar uns cinc segles. Encara que algunes referències fan referència a relats del segle anterior: folklore popular, tradicions tribals, contes populars, relats mitològics antics, que provenien dels santuaris locals o dins dels clans.

Aquesta tradició oral va ser fixada quan Israel es va trobar amb un rei, una terra i un temple. Va ser cap al s. XI-X en temps de David i Salomó que es va començar a posar per escrit. En aquest moment de pau i prosperitat el poble va mirar enrere, va retrocedir fins a la creació, per tal d'explicar-se a si mateix quin era el seu recorregut, això sí VOLIEN EXPLICAR EL SEU PRESENT. És el que en diem una *relectura*.

En cada època va passar aquest fenomen. Es feia una relectura a cada època històrica, i en diferents situacions vitals. Es prenia una tradició i s'actualitzava segons el moment històric en funció del seu present.

Aquest fenomen s'anomena les FONTS del llibre del gènesi. Llegint atentament es troben repeticions, passatges que no encaixen, tracte diferent a Déu, de les relacions entre Déu i les persones, amb els estrangers, el paper de l'home i la dona etc...

Fins el s XIX i part del XX s'havia mantingut que hi havia diferents 'fonts'. La font o document Yahvista (J) (s X-IX), perquè anomenava adéu Yahvé. (sud de Judà). L'Elohista (E) perquè anomenava a Déu Elohim. (al nord d'Israel) ss IX-VIII, i la font sacerdotal (P) que presentava a Déu d'una manera més transcendent. Tot salvaguardant la identitat jueva. ss VI-V aC. Encara hi ha una quarta font que es diu deuteronomista, (s VIII perquè tractava de les lleis). Cadascuna preservava uns valors propis (segons la monarquia, els cercles sacerdotals...) Avui aquesta teoria és qüestionada, però en general podem dir que línies mestres encara són vàlids.

Després de l'exili, al tornar a Palestina part de la classe dirigent que havia estat portada a Babilònia es va trobar que la gent senzilla que s'havia quedat al país estava barrejada amb la població cananea, i, per tant, politeista i pagana. Sorgeix el problema de la identitat. ¿Qui és l'autèntic jueu? Els líders religiosos centren la vida del poble en el compliment de la llei i el culte. Rebutjaren els matrimonis mixtos (amb dones canaanes) i expulsaren les dones estrangeres i els seus fills.

Podem dir que la perspectiva nostra (el lector) i la de l'autor no coincideix. Ells rememoren el passat per a viure el present., per donar-li un sentit. Tot en la vida familiar i social tenia una raó de ésser. Les velles tradicions eren recordades i llegides segons la situació del moment. Un exemple concret el tenim en els 11 primers capítols del gènesi. Ens expliquen les relacions entre els homes i les dones, el treball agrícola o de pastors. En canvi en els capítols 12-50 ens narren la relació d'Israel amb els seus pobles veïns, o les relacions de les tribus entre sí.

Quan tenien algun problema actual, ells miraven el seu passat a la recerca de trobar alguna explicació, llum o autoritat. Aquest sistema jueu d'interpretació s'ha de tenir en compte: sempre que sorgeixi una paraula, un codi, un fet, s'haurà de cercar la primera vegada que surti en l'antiga aliança.

Un altre exemple: dins la història de la interpretació de les narracions del Gènesi moltes han estat unilateralment fetes des de posicions patriarcales. I el que és pitjor en èpoques posteriors s'han pres aquests actituds com a úniques i vàlides per a la interpretació.

En els 11 primers capítols del gènesi es narra la història de l'univers i de la humanitat. La creació és vista com una ordenació, un posar ordre, no com la creació del no res. Els 11 capítol s'organitzen en funció de tres genealogies (caps 5.10.11) que serveixen per enllaçar aquesta prehistòria o inici primordial amb la història dels patriarques (cap 12). En el camí hi ha tres marrades que desbaraten el pla salvador de Déu: el pecat de l'home que destrueix al seu germà; el pecat de la humanitat que dona pas al diluvi; i el pecat de les nacions que produeix la confusió de llengües en Babel. Cada una d'aquestes parts dona lloc a un nou començament de part de Déu, assenyalat en les genealogies. La que va d'Adam a Noé (cap 5); la taula de les nacions (cap 10) i la de Noé a Abraham (c.12) en la que es dona pas a la història dels patriarques i matriarques d'Israel.

ELS DOS RELATS DE CREACIÓ.

Existeixen dos relats de creació que pertanyen a dos autors i èpoques diferents. El primer Gn 1,26-31. *Déu va crear l'ésser humà a imatge seva, a imatge de Déu els creà, home i dona els creà.*

L'ésser humà és creat a imatge i semblança de Déu. Els dos, home i dona, pertanyen a l'espècie humana. Són iguals, el seu objectiu no és establir el lloc dels sexes l'un respecte a l'altra, sino la seva relació amb la creació i amb Déu. (Més aviat a estat la font Sacerdotal). Aquest li interessa treure (desmitologitzar) la deïficació de la naturalesa, dels astres o la sexualitat que hi havia entre els pobles veïns. I fer veure que només són criatures, i el lloc de l'ésser humà i la sexualitat dins d'aquesta creació. Quasi sempre, però ha privat la visió Yahvista (s IX aC).

Podríem dir que el procés d'humanització ha estat molt llarg i alhora ambigu. El narrador Yahvista intenta respondre a la pregunta de com les coses han arribat a ser com són. Primer comença amb la decisió de menjar de l'arbre de la ciència (del bé i el mal), com l'adquisició de la capacitat de discernir i optar que defineix als ésser humans adults. La mal anomenada 'desobediència' no és en realitat cap 'desobediència' en sentit moral, ans al contrari un motiu que tenen totes aquestes narracions populars, per indicar-nos l'accés a la cultura i a la humanització. La serp, en les cultures dels voltants, estava relacionada amb la fertilitat, però també amb la renovació de la vida, i la saviesa.

Les paraules posada en boca del Creador no són prescriptives sinó descriptives; és a dir, no són una maledicció de la dona respecte al home en el cas del matrimoni, sinó una descripció de com són les relacions de l'home i la dona, i quina és la posició de la dona respecte al marit en la societat de l'època (s.X-IX). Hem de subratllar també que les relacions de domini i subordinació no son plaents a Déu, sinó que van en contra de la seva voluntat.

El problema va sorgir quan a l'interpretar-se el relat a través del mite grec de Pandora, es va considerar a Eva la causa de l'entrada del pecat en el món i la seductora de l'home. Aquesta interpretació només es troba en el Siràcida 25,24.

És interessant veure el paper de les dones a l'Antiga Aliança. En els 11 capítols del Gènesi les dones apareixen lligades al sorgiment de la vida i de la cultura, és a dir a tot el procés d'humanització. Eva és la mare dels vivents però també la que cerca el coneixement i la que ofereix

menjar. Adà i Sil·la, dones de Lamek son citades en les genealogies com a mares de Yubal i Tubal, pares dels músics i forjadors. 4,20-22. I apareixen amb les senyals típiques de l'ésser humà amb capacitat d'elegir i d'optar, d'equivocar-se o d'emprar malament les possibilitats obertes.

En la narració del Gènesi s'han de distingir dos nivells. L'un és el de la reflexió teològica i l'altra els esquemes culturals sobre el que es redacta. El perill és el de sacralitzar-los. Una cosa és la idea teològica segons la qual és bo i lloable donar culte a Déu o relacionar-se amb Déu i l'altra és que per donar aquest culte s'hagi de fer amb una obediència total sacrificant el fill. Aquest fet és una forma cultural per entendre la primera, la teològica. S'ha de vigilar de no confondre les formes, institucions i valors històrics amb la voluntat de déu. (de forma atemporal i no mediada).

Adam i Eva en el relat de la creació

Tots tenim a la memòria l'imaginari col·lectiu des de petits. Eva va ser creada a partir de la costella d'Adam i l'altra episodi: la serp tempta a la dona i aquesta menja la poma. El perill no és la interpretació que es va fer fa temps, sinó que sen ha fixat com sinó poguéssim fer cap nova relectura

Val repetir-ho: en tota l'Antiga Aliança no es fa referència a Adam i Eva i a la seva 'falta' sinó fins molt tard. Sir 25,24. '*Per la dona va ser l'inici del pecat i per la seva causa tots morim*'. Ens situem al s II aC. (És un autor influenciat per les corrents hel·lenistes sobre la negativitat del principi femení). Amb la relectura de la creació a través del mite de Pandora, l'autor comença una línia de justificació teològico-religiosa en la desconfiança i rebuig de la dona..Aquesta línia després va ser estesa per Filó d'Alexandria (Un autor jueu que volia harmonitzar la tradició jueva amb la filosofia i la cultura hel·lenística). Aquest autor va influir en els escriptors cristians dels primers segles.

Eva també apareix a Tb 8,6. Adam a 1 Cro 1,1. Tb 8,6; si 33,10;49,16. No apareix mai el pecat i la culpa de la dona sinó és en Sir 25,24.

Alguna cosa més en diuen els anomenats apòcrifs i pseudoepígrafs (escrits en forma de pseudònim). El llibre del Jubileus afirma que el pecat original el varen provocar els àngels. Y en el IV de Baruc es Adam el responsable, seduït pel diable. També la vida de Adam i Eva s'eleva a una situació llegendària. Filó diu que l'home original era un ésser perfecte andrògin i que va arribar a la dualitat per causa de la dona. (barreja de mites bíblics i grecs).

A l'evangeli a Mc 10,1-12 i paral·lels Jesús afirma la igualtat de l'home i la dona. I la necessitat d'una relació personal. Pau cita a Adam a Rm 5,1 i 1Co 11,8-11. A 1Ts 2,14 es presenta a Eva com enganyada i seduïda, a l'estil de *la vida d'Adam i Eva*. (que les dones guardin silenci en l'Església). La filosofia dualista que diferencia ànima i cos encara té molta influència. Eva va ser creada a imatge de Déu pel què fa a l'ànima; però pel que es refereix al cos es femina, inferior a l'home. Avui encara patim aquest esquema en la comunitat eclesial.